

Торчинська Наталія Миколаївна*кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри слов'янської філології**Хмельницького національного університету, Хмельницький, Україна*E-mail: torchynskan@khmnu.edu.uaORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6182-0027>

Researcher ID: JAC-8543-2023

Scopus: 58982417700

Торчинський Михайло Миколайович*доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української філології**Хмельницького національного університету, Хмельницький, Україна*E-mail: torchynskyim@khmnu.edu.uaORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5268-0237>

ResearcherID: JYQ-3360-2024

Scopus: 58982052000

**Нормативність української мови в освітньому процесі:
детермінанти порушень та шляхи їх подолання**

Актуальність дослідження зумовлена потребою в лінгвістично компетентних фахівцях, формування яких покладається на заклади вищої освіти. Сьогодні в українському соціумі поряд із низкою суспільних викликів та проблем гостро стоїть питання мовної грамотності. Мета статті – розкрити важливість усвідомлення й дотримання мовних норм у вищій школі, запропонувати певні шляхи подолання мовної безграмотності учасниками освітнього процесу. У процесі дослідження застосовано комплекс методів: аналіз, синтез та узагальнення наукових джерел із проблем мовної норми й лінгвістичної компетенції; описовий (для характеристики сучасного стану мовної грамотності здобувачів вищої освіти), педагогічне спостереження й узагальнення власного викладацького досвіду з метою визначення ефективних форм роботи в умовах диджиталізації освітнього середовища, елементи соціолінгвістичного аналізу (для з'ясування причин порушень норми, що дало змогу врахувати екстралінгвальні чинники: інтерференційний вплив суміжних мов, діалектне підґрунтя, вплив інтернет-комунікації на мовленнєву культуру освітнього середовища).

За результатами дослідження виявлено стійку тенденцію до зниження орфографічної та пунктуаційної компетентності студентів, спрощення синтаксичних конструкцій у письмових роботах, проникнення елементів цифрового сленгу й суржику в академічне мовлення. Це свідчить про те, що мовне середовище, у якому формується сучасний студент, дедалі менше відповідає нормам літературної мови. Запропоновано шляхи вирішення окресленої проблеми, основний акцент зроблено на аудиторних письмових вправах, усних відповідях і мовленнєвих практикумах, спостереженнях над мовою, що дасть можливість зменшити вплив штучного інтелекту на процес виконання завдань і забезпечить формування лінгвістичної компетентності. Особливий акцент зроблено на виконанні вправ і написанні їх від руки, що сприяє формуванню зв'язків у мозку, які сприяють навчанню.

Ключові слова: лінгвістична компетентність, мовна норма, сучасна українська літературна мова, грамотність, педагогічна стратегія, штучний інтелект.

Вступ. Сьогодні в українському соціумі поряд із низкою суспільних викликів та проблем гостро стоїть питання мовної грамотності, оскільки лише грамотна, а отже, розумна особистість здатна адекватно мислити, думати, творити, розвиватися, працювати на благо країни, особливо в період відвоювання права нашої держави на існування. Сучасна світова тенденція до цифровізації, диджиталізації, англізації стає причиною знецінення грамотності, втрачається усвідомлення, що лише людина, яка не тільки володіє усними комунікативними навичками, а й уміє правильно і грамотно викласти думки в письмовій формі (а сьогодні це, крім соцмережі, все-таки низка ділової документації), може досягнути успіху. Мотивацію розвивати мовно-мовленнєві компетенції насамперед потрібно формувати в закладах вищої освіти, куди частина її здобувачів приходить із метою отримати нові знання, навчитися аналізувати, виробити вміння застосувати набуті навички в практичній діяльності для забезпеченого майбутнього. «Професійна мова лінгвістів, журналістів, психологів, менеджерів, маркетологів, правників та інших спеціалістів сучасних

сфер діяльності в умовах сьогодення має базуватися на законах української мови та її нормах, а також передбачає кваліфіковане володіння словом, розуміння фахової термінології, правильне користування нею, уміле ведення документації тощо» (Пашинська, Школа, 2019: 105).

Вітчизняна лінгводидактика має низку праць про мовні норми та причини їх порушення. Традиційними є підручники, посібники, статті, присвячені виробленню лінгвістичних компетенцій під час вивчення сучасної української літературної мови як у студентів, які здобувають освіту в галузях «Філологія» і «Середня освіта», так і в тих, хто навчається на інших освітніх програмах і вивчає українську мову за професійним спрямуванням.

До прикладу, О. Межов та Н. Костусяк схарактеризували потенціал інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні лексичної та граматичної компетентностей студентів-філологів в умовах дистанційного навчання, що безпосередньо пов'язано з проблемою засвоєння й дотримання мовних норм, наголосили на значущості електронних словників та лексикографічних ресурсів як інструментів самостійного звернення студентів до нормативних джерел, а також описали можливості інтелект-карт для систематизації знань із лексики, фразеології, морфології та синтаксису (Межов, Костусяк, 2021).

У контексті нашої розвідки також актуальними є дослідження, проведені Н. Стеблиною та В. Борищуком, щодо дотримання нових мовних норм українськими загальнонаціональними та регіональними медіа (Стеблина, Борищук, 2025), адже саме спрямування молодого покоління на інтернет-мережі замість художньої літератури і стає проблемою зниження грамотності. Як засвідчили результати згаданого дослідження, «усеукраїнські інтернет-медіа більш схильні до впровадження мовних змін у своїх текстах щодо іншомовних компонентів та окремих слів, у той час як місцеві не так сильно поспішають з цим або уникають певних орфографічних норм» (Стеблина, Борищук, 2025: 133).

На значенні редактора в дотриманні мовних норм наголосила С. Січкара, яка зосередилася на типових помилках сучасних медіатекстів, згрупувавши їх у три основні категорії: помилки у фактичному матеріалі, порушення логічної структури тексту та мовні огріхи, і наголосила на тому, що саме їх виявлення й усунення є одним із ключових завдань редакторської роботи (Січкара, 2025: 133). Таким чином, робимо висновок, що сучасне суспільство потребує лінгвістично компетентних фахівців, формування яких покладається на заклади вищої освіти.

Мета та завдання дослідження. Мета статті – розкрити важливість усвідомлення й дотримання мовних норм у вищій школі, запропонувати певні шляхи подолання мовної безграмотності учасниками освітнього процесу. Основні завдання: 1) проаналізувати окремі дослідження, присвячені питанню унормованості української мови; 2) узагальнити причини й фактори, які впливають на порушення норм української літературної мови; 3) окреслити шляхи запобігання недотриманню мовних норм і запропонувати форми роботи, які б сприяли розвитку лінгвістичних компетенцій в учасників освітнього процесу.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалом дослідження слугували усні та писемні висловлювання учасників освітнього процесу – студентів і викладачів: фрагменти уроків і лекцій, зразки письмових робіт, ділова документація, переписка в освітніх платформах і месенджерах. Відбір матеріалу здійснювався з дотриманням принципів репрезентативності та варіативності, що дало змогу виявити як загальні закономірності, так і локально зумовлені відхилення від норми.

У процесі дослідження застосовано комплекс *методів*: аналіз, синтез та узагальнення наукових джерел із проблем мовної норми і лінгвістичної компетенції; описовий (для характеристики сучасного стану мовної грамотності здобувачів вищої освіти), педагогічне спостереження та узагальнення власного викладацького досвіду з метою визначення ефективних форм роботи в умовах диджиталізації освітнього середовища, елементи соціолінгвістичного аналізу (для з'ясування причин порушень норми, що дало змогу врахувати екстралінгвальні чинники: інтерференційний вплив суміжних мов, діалектне підґрунтя, вплив інтернет-комунікації на мовленнєву культуру освітнього середовища).

Результати дослідження. Питання мовної норми в сучасній лінгводидактиці не нове. Сьогодні існує низка підручників для закладів вищої освіти (як для філологічних, так і для нефілологічних спеціальностей), у яких детально описані й схарактеризовані мовні норми сучасної української мови, проілюстровані багатьма прикладами. Під нормами сучасної української літературної мови розуміємо «сукупність загальноприйнятих правил реалізації мовної системи, закріплених в процесі суспільної комунікації» (Назаревич та ін., 2019: 5), а отже, це правильна вимова, наголошування, слововживання, написання та граматичне (морфологічне й синтаксичне) оформлення усних і письмових висловлень. Фонетичні, орфоепічні, лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні норми в закладах вищої освіти залежно від освітніх програм формуються у студентів під час вивчення різних дисциплін: «Сучасна українська літературна мова», «Практичний курс української мови», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Українська ділова мова», частково, відповідно до мети заняття, до мовних норм звертаються і під час вивчення «Вступу до мовознавства», «Української діалектології», «Методології та

організації наукових досліджень», «Теорії і практики філологічних досліджень» тощо. Звісно, сьогодні дуже часто звучать думки багатьох носіїв мови, що немає потреби у ЗВО знову вводити заняття з української мови, оскільки її вивчають діти в закладах загальної середньої освіти. Проте, як показує власна практика, значна частина студентів першого курсу припускаються системних орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок, що свідчить про недостатній рівень мовної підготовки. Крім того, шкільна програма не передбачає формування навичок фахового мовлення: вміння укласти ділову документацію, послуговуватися термінологією конкретної галузі, дотримуватися норм наукового стилю. Саме тому курс української мови у ЗВО виконує якісно іншу функцію, ніж шкільний: він орієнтований не на базове засвоєння граматики, а на розвиток мовної компетентності майбутнього фахівця, яка неможлива без знання норм сучасної української мови. Зауважимо й той факт, що в освітньому середовищі дуже часто потрібне вдосконалення лінгвістичних компетенцій і серед викладачів.

Сучасне покоління зорієнтоване на споживання фрагментарного, «кліпового» контенту – короткого, швидкого, спрощеного, позбавленого будь-якої мовної рефлексії. Таким чином, мовна особистість сучасного студента формується в абсолютно іншій соціокультурній реальності, ніж звикли більшість педагогів. Саме використання низки різноманітних емограм, скорочень, сленгу, ігнорування розділових знаків стає нормою цифрового спілкування, яка поступово переноситься й на академічне середовище. У сучасному світі саме під впливом соціуму студенти (і не тільки) не вважають проблемою низьку грамотність, це вже не сприймається як недолік, що унеможливорює самомотивацію до навчання, корекції знань. Саме тому завдання викладача-філолога – не просто навчити правил, а змінити саму установку здобувача вищої освіти перейти від байдужості до відповідальності за власне мовлення як складника професійної культури.

Сьогодні особливим викликом для суспільства загалом та освіти зокрема стає використання штучного інтелекту, за допомогою якого студенти генерують будь-які відповіді на завдання. І якщо рік-два тому визначити рівень засвоєння знань із предмета можна було шляхом онлайн-тестування, виконання домашньої вправи, написання есе тощо, то сьогодні це вже буде оцінювання якості виконання завдань різними чатами штучного інтелекту. Така практика не лише порушує академічну доброчесність, а й позбавляє студента необхідності мислити, узагальнювати, виправляти помилки, тобто жодна необхідна компетентність, передбачена освітньою програмою, не формується. Отже, виникає потреба певною мірою повернутися до колишніх форм роботи, які більшою мірою можуть свідчити про рівень засвоєння того чи іншого матеріалу й унеможливають або суттєво зменшують шанси використовувати чат-боти. Звісно, формулювати й називати такі форми взаємодії можна по-різному (і тут варто використати ідеї ШІ), але основний акцент потрібно робити на аудиторному навчанні.

До прикладу, це можуть бути *аудиторні письмові вправи* (диктанти, редагування текстів, стилістичний аналіз сучасних художніх уривків), які виконуються під контролем викладача. Великого значення для формування мовленнєвих навичок набувають *усні відповіді та мовленнєві практикуми*, коли варто спонукати студента пояснити правило чи виконане ним самостійне завдання «своїми словами», прокоментувати вибір лексичної чи синтаксичної одиниці, підтвердити прикладом із життя. Важливою рефлексією є *групові інтерактивні завдання*, до яких відносимо мовні дискусії, рольові ігри у форматі «мовної експертизи тексту», «редакційної наради», де кожне завдання потребує власної аргументації.

Зважаючи на залежність сучасного здобувача освіти від інтернет-простору, створюємо завдання на основі текстів, узятих із соцмереж, спонукаємо готувати власний контент на відповідну тематику з подальшим аналізом дотримання мовних норм.

Цікавим і таки досить самостійним для виконання буде *спостереження над мовою* – метод, який допомагає формувати аналітичні навички, розуміти мовні процеси (фонетику, граматику) та самостійно робити висновки про особливості мовлення. За основу варто брати сучасні пісні (це одночасне формування орфоепічних, фонетичних, лексичних і граматичних навичок), мовлення представників власного оточення (як студентів, так і викладачів), внутрішню документацію та оголошення у ЗВО, аналіз написів на стендах (за наявності), сайтів, популярних блогів, відеоконтенту тощо.

Окремо зупинимось на тому, на що варто зацентувати увагу студентів у процесі спостереження над мовою:

1) використання вокативів і звертань в освітньому середовищі. Пам'ятаємо, що під впливом більшовицької політики на «зближення братніх народів» та російської мови, де немає кличного відмінка, і сьогодні в мовленні більшості українців відсутні форми *Оленко, Христю, Романе, Юліє Іванівно, Михайле Миколайовичу*. Під впливом міжкультурних зв'язків все більшої популярності набуває використання слів *пан* і *пані*. До прикладу, студенти полоністичних спеціальностей і тих, хто вивчає польську мову як вибіркову дисципліну, до викладачів цих предметів часто звертаються *пані Оксано, пані Тетяно*, причому в поєднанні з цим апелятивом часто власну назву ставлять вже у кличному відмінку;

2) вживання правильних мовних штампів, які автоматично відтворюються в мовленні й часто неправильно (*приймати участь* замість *брати участь*, *згідно наказу* замість *згідно з наказом*, *приналежність* замість *належність*, *дана робота / стаття* замість *ця / наша / запропонована / аналізована стаття / робота*, *на даний момент* замість *зараз / сьогодні*, *на протязі тижня* замість *упродовж / протягом тижня*, *співставляти* замість *зіставляти* та ін.;

3) мовний етикет спілкування, зокрема про людину, яка присутня при розмові. Сучасні тенденції писемного ділового мовлення, орієнтуючись на європейський манер, полягають у використанні лише імені та прізвища, що не є властивим українській культурній традиції. Тому сьогодні часто виникають некоректні ситуації, коли студенти в присутності викладача кажуть про нього, наприклад, по телефону, використовуючи лише ім'я і прізвище, або, говорячи про одногрупника в його присутності, послуговуються займенниками (*він, той*), що є порушенням мовного етикету;

4) вживання слів-паразитів, просторіч тощо;

5) з'ясування причин порушення мовних норм тими чи іншими носіями мови (серед них може бути вплив сусідніх мов, діалектів, оточення, соцмереж тощо).

Тобто перед здобувачами вищої освіти варто поставити завдання фіксувати вищевказані явища, а потім аналізувати їх на заняттях, що теж формуватиме культуру усного мовлення й розвиватиме пам'ять.

У процесі навчання викладачам сучасної української літературної мови рекомендуємо подекуди користуватися «старим» методом: використовувати дошку, наприклад, для написання транскрипцій, визначення будови слова, накреслення схем речень тощо. І звісно, обов'язково залучати до такої діяльності студентів. Водночас потрібно пам'ятати, що мова – це письмо від руки, яке активує ділянки мозку, пов'язані з мисленням, змушує студента усвідомлювати кожне слово, а не просто механічно фіксувати потік думок, думати над правильним написанням слова, розділовими знаками, побудовою речення. Переписування тексту розвиває зорову пам'ять, що також значно підвищує рівень грамотності.

Оскільки традиційне рукописне письмо поступово витісняється цифровими пристроями, науковці почали бити на сполох щодо уповільнення мовленнєво-мисленнєвих процесів сучасної молоді. Тому сьогодні існує низка досліджень, спрямованих на виявлення впливу написання від руки на мозок студентів. Одним з останніх є експеримент норвезьких науковців F. R. (Ruud) Van der Weel і L. H. Van der Meer (Норвезький університет природничих і технічних наук), проведений в університеті за допомогою апаратури. Дослідники дійшли висновку, «що просторово-часова структура візуальної та пропріоцептивної інформації, отриманої завдяки точно контрольованим рухам руки при використанні ручки, значною мірою сприяє формуванню зв'язків у мозку, які сприяють навчанню. Ми наполягаємо на тому, щоб діти, починаючи з раннього віку, мали змогу займатися письмом у школі, щоб сформувати нейронні зв'язки, які забезпечують мозку оптимальні умови для навчання. Хоча життєво важливо підтримувати практику письма в школі, не менш важливо йти в ногу з технологічним прогресом, що постійно розвивається. Тому і вчителі, і учні повинні знати, яка практика має найкращий навчальний ефект у якому контексті, наприклад, під час конспектування лекцій чи написання есе» (Van der Weel, Van der Meer, 2024: 1). Отже, розуміємо, що проблема цифровізації гостро постає в усьому світі й боротися з нею треба відповідними нескладними методами роботи – це зошит і ручка.

Якщо говорити про ділове мовлення, то також більшість завдань варто виконувати в аудиторії і в письмовій формі, що унеможливить стовідсоткове використання штучного інтелекту. Водночас переписування будь-якого тексту спонукає до підсвідомого його аналізу. Саме тому повернення до рукописних вправ на заняттях з української мови – це не данина традиції, а свідомо педагогічна стратегія, спрямована на формування глибинної, а не поверхової грамотності. І саме викладач української мови на своїх заняттях повинен прикласти максимум зусиль, щоб сформувати або поглибити орфографічно-пунктуаційні навички, уміння говорити й аналізувати своє та чуже мовлення.

Обговорення результатів. Виходячи із власного педагогічного досвіду, вважаємо, що диджиталізація суспільства, попри безперечні переваги у сфері доступу до інформації та комунікації, відчутно негативно впливає на рівень мовної грамотності здобувачів вищої освіти. Зокрема, фіксуємо стійку тенденцію до зниження орфографічної та пунктуаційної компетентності студентів, спрощення синтаксичних конструкцій у письмових роботах, проникнення елементів цифрового сленгу й суржику в академічне мовлення. Це свідчить про те, що мовне середовище, у якому формується сучасний студент, дедалі менше відповідає нормам літературної мови.

Водночас було б неправильно вважати, що технології впливають на мовлення студентів однозначно негативно. Цифрові інструменти розширюють комунікативний досвід молоді, стимулюють інтерес до текстотворення в різних жанрах і форматах, забезпечують миттєвий доступ до словників, довідників і мовних ресурсів. Проблема, однак, полягає не в самих технологіях, а в характері їх використання:

споживання фрагментарного контенту формує «кліпове» мислення, яке суперечить природі академічного письма з його вимогами до послідовності, аргументованості та мовної точності. Отже, завдання викладача – не протиставляти цифрове й академічне середовища, а навчити студента свідомо вибирати те, що найбільш доцільне в певній комунікативній ситуації.

Висновки. Лінгвістична компетенція як сукупність знань про мову як систему й уміння свідомо послуговуватися цією системою охоплює знання мовних норм (орфографічних, орфоепічних, граматичних, лексичних, стилістичних), розуміння будови мови і здатність застосовувати ці знання в усному й писемному мовленні. Узагальнивши причини, які впливають на порушення правописних правил української мови, а отже, й незнання норм української літературної мови, ми окреслили шляхи запобігання недотриманню мовних норм і запропонували певні форми роботи, які б сприяли розвитку лінгвістичних компетенцій в учасників освітнього процесу. Більшість завдань базується на усвідомленому аналізі мовних явищ, редагуванні текстів, стилістичному виборі відповідних мовних одиниць, що сприяє формуванню не інтуїтивної, а рефлексивної лінгвістичної компетенції – здатності студента не лише говорити та писати правильно, а й розуміти та пояснювати мовну норму, самостійно виявляти й виправляти відхилення від неї.

У перспективі плануємо зосередитися на проблемах засвоєння теоретичних основ науки про мову, адже розуміння мови як структурованої системи формує якісно інший рівень мовної рефлексії.

Література

Межов О. Костусяк Н. Формування лексичної і граматичної компетентностей майбутніх філологів в умовах дистанційного навчання. *Information Technologies and Learning Tools*. 2021. № 4 (84). С. 104–125. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v84i4.3956>.

Норми сучасної української літературної мови : методичний посібник / Укладачі: Назаревич Л. Т., Равлів І. П., Федак С. А., Гавдида Н. І., Баб'як Ж. В., Денисюк Н. Р., Мацюк Г. Р. Тернопіль : Вектор, 2019. 78 с.

Пашинська Л. М., Школа Г. М. Порушення літературних норм у професійному мовленні. *Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Серія «Філологія. Педагогіка. Психологія»*. 2019. Вип. 38. С. 104–108.

Січкач С. Трансформація мовної норми в сучасному медіатексті: роль редактора. *Академічні візії*. 2025. Вип. 45. С. 1–10. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17167083>.

Стеблина Н., Борищук В. Дотримання нових мовних норм українськими загальнонаціональними та регіональними медіа (комп'ютерний аналіз). *Образ*. 2025. № 1 (47). С. 133–143. DOI: [https://doi.org/10.21272/Obraz.2025.1\(47\)-133-143](https://doi.org/10.21272/Obraz.2025.1(47)-133-143).

Van der Weel F. R., Van der Meer A. L. H. Handwriting but not typewriting leads to widespread brain connectivity: a high-density EEG study with implications for the classroom. *Frontiers in Psychology*. 2024. Vol. 14. P. 1–9. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1219945> (дата звернення: 22.02.2026).

Normative standards of the Ukrainian language in the educational process: Determinants of violations and ways to overcome them

Torchynska Nataliia

*PhD in Philology (Candidate of Philological Sciences), Associate Professor,
Head of the Department of the Department of Slavic Philology
Khmelnyskyi National University, Khmelnytskyi, Ukraine*

Torchynskyi Mychailo

*Doctor of Sciences (in Philology), Professor, Professor at the Department of Ukrainian Philology
Khmelnyskyi National University, Khmelnytskyi, Ukraine*

The relevance of the study is determined by the growing need for linguistically competent specialists, whose formation is entrusted to higher education institutions. Today, alongside a range of social challenges, the issue of language literacy has become particularly acute in Ukrainian society. The aim of the article is to reveal the importance of awareness and adherence to language norms in higher education, and to propose certain ways of overcoming language illiteracy among participants in the educational process. The study employed a set of methods: analysis, synthesis and generalization of scholarly sources on language norms and linguistic competence; a descriptive method; pedagogical observation and generalization of the authors' own teaching experience in order to identify effective forms of work in the context of the digitalization of the educational environment; and elements of sociolinguistic analysis (to identify the causes of norm violations, which made it possible to account for extralinguistic factors).

The study revealed a persistent tendency toward declining orthographic and punctuation competence among students, simplification of syntactic structures in written works, and the penetration of digital slang and surzhyk into academic discourse. This indicates that the linguistic environment in which the modern student is formed increasingly fails to meet the standards of literary language. Accordingly, ways of addressing the identified problem are proposed, with the main emphasis placed on in-class written exercises, oral responses and speech workshops, and language observation activities, which will reduce the influence of artificial intelligence on task completion and ensure the development of linguistic competence. Particular emphasis is placed on performing exercises and writing them by hand, which promotes the formation of neural connections in the brain that facilitate learning.

Keywords: linguistic competence, language norm, modern Ukrainian literary language, literacy, pedagogical strategy, artificial intelligence.

References

- Mezhov, O., & Kostusiak, N. (2021). Formuvannya leksychnoi i hramatychnoi kompetentnosti maibutnikh filolohiv v umovakh dystantsiinoho navchannia [Formation of lexical and grammatical competencies of future philologists in distance learning]. *Information Technologies and Learning Tools*, 84 (4), 104–125. <https://doi.org/10.33407/itlt.v84i4.3956>.
- Nazarevych, L. T., Ravliv, I. P., Fedak, S. A., Havdyda, N. I., Babiak, Zh. V., Denysiuk, N. R., & Matsiuk, H. R. (2019). Normy suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy [Norms of modern Ukrainian literary language]. Vektor. Pashynska, L. M., & Shkola, H. M. (2019). Porushennia literaturnykh norm u profesiinomu movlenni [Violations of literary norms in professional speech]. *Naukovyi visnyk kafedry Yunesko KNLU. Seriya "Filolohiia. Pedagogika. Psykholohiia"*, 38, 104–108.
- Sichkar, S. (2025). Transformatsiia movnoi normy v suchasnomu mediateksti: rol redaktora [Transformation of language norm in modern media text: the role of the editor]. *Akademichni Vizii*, 45, 1–10. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17167083>.
- Steblyna, N., & Boryshchuk, V. (2025). Dotrymannya novykh movnykh norm ukrainskymy zahalnonatsionalnymy ta rehionalnymy media (kompiuternyi analiz) [Compliance with new language norms by Ukrainian national and regional media (computer analysis)]. *Obraz*, 1 (47), 133–143. [https://doi.org/10.21272/Obraz.2025.1\(47\)-133-143](https://doi.org/10.21272/Obraz.2025.1(47)-133-143).
- Van der Weel, F. R., & Van der Meer, A. L. H. (2024). Handwriting but not typewriting leads to widespread brain connectivity: a high-density EEG study with implications for the classroom. *Frontiers in Psychology*, 14, 1–9. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1219945>.

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу
(CC BY 4.0)

Received: February 23, 2026

Accepted: March 20, 2026

Published: April 22, 2026